

LBRIS

We know
books

Danuta Roman

**Dragostea unui prinț.
Hotel Lambert**

*Miłość księcia.
Hotel Lambert*

Casa Cărții de Știință
Cluj-Napoca, 2025

Dumnezeu, onoare, patrie

Bóg, honor, ojczyzna

Dreptate, frăție, unitate

Sprawiedliwość, braterstwo, jedność

Cuprins:

Despre autoare	11
Constantin Geambașu, <i>Prefață</i> .	
O istorie culturală în miniatură	9
Cuvânt către cititor.....	12
1. Bal la Hotel Lambert	15
2. La curtea prinților Czartoryski	18
3. Copilăria unui prinț	24
4. Un discipol al maestrului Chopin	30
5. Doamna cu hermină	36
6. Dragoste și politică	41
7. Ultimul rege.....	45
8. O călătorie a speranțelor.....	51
9. În Sala de Chihlimbar	54
10. În orașul lui Petru cel Mare.....	59
11. O întâlnire a destinului	62
12. Idilă la curtea țărilor.....	66
13. Prințul și Beiu de Samos.....	70
14. Cel mai plăcut cavaler al secolului al XVIII-lea.....	80
15. Dilema prințului Adam – în slujba Rusiei sau a Poloniei... ..	87
16. Un prinț al spiritului	97
17. Sadyk Pașa	105
18. Un om de onoare.....	109
19. Cel mai pur fiu al libertății	115
20. În vârtejul istoriei	122
21. Prinț și revoluționar	128
22. O doamnă foarte influentă.....	135
23. Istorii cu masoni.....	143
24. Povestea unui aghiotant domnesc.....	149
25. Iubirea unui împărat	153
26. Un poet la Paris.....	159
27. O prințesă moldavă	167

28. Poetul pianului	172
29. Dragostea unui priinț	177
30. Ultimul bal la Hotel Lambert	181
Justyna Szczepaniak, <i>Postfață</i>	193
Anexe	389

Spis treści:

O autorce	195
Constantin Geambașu, <i>Przedmowa</i> .	
Kulturowa historia w miniaturze.....	197
Słowo do czytelnika.....	200
1. Bal w Hotelu Lambert	204
2. Na dworze książąt Czartoryskich	207
3. Dzieciństwo księcia	213
4. Uczeń mistrza Chopina – Karol Mikuli	219
5. Dama z gronostajem	225
6. Miłość i polityka	230
7. Ostatni król.....	234
8. Podróż nadziei	240
9. W Bursztynowej Sali	243
10. W mieście Piotra Wielkiego.....	248
11. Spotkanie z przeznaczeniem	252
12. Romans na dworze carów	256
13. Książę i Bej z Samos – Ion Ghika	260
14. Najmilszy kawaler XVIII wieku.....	271
15. Dylemat księcia Adama – służyć Rosji czy Polsce.....	278
16. Książę ducha – Dimitrie Cantemir	288
17. Sadyk Pasza	297
18. Człowiek honoru – Ion Câmpineanu	301
19. Najczystszy syn wolności.....	307
20. W wirze historii	314
21. Książę i rewolucjonista – Nicolae Bălcescu.....	320
22. Bardzo wpływowa dama.....	327
23. Historie o masonach	335
24. Historia hospodarskiego adiutanta – Mikołaj Pisocki.....	341
25. Miłość cesarza	346
26. Poeta w Paryżu – Vasile Alecsandri.....	352

27. Moldawska księżna – Maria Cantacuzino	360
28. Poeta fortepianu	365
29. Miłość księcia	370
30. Ostatni bal w Hotelu Lambert	374
Justyna Szczepaniak, <i>Posłowie</i>	386
Aneksy	389

Despre autoare

Danuta Roman este doctor în filosofie al Universității București, cu lucrarea *Homo videns. Între etică și manipulare*, și expert în comunicare socială și relații interetnice al Centrului European de Studii în Probleme Etnice și Comunicare Socială de pe lângă Academia Română. A urmat cursul de experți organizat de Centrul European de Studii în Probleme Etnice și Comunicare Socială de pe lângă Academia Română și Consiliul Minorităților Naționale de pe lângă Guvernul României. Cursul a fost finalizat cu lucrarea de diplomă „Crearea climatului comunitar premisă a integrării europene”.

Pentru activitatea desfășurată în presă, conferințe, emisiuni-radio TV, colaborări pe diferite proiecte cu ONG-uri interne și internaționale, în vederea îmbunătățirii comunicării interculturale și a climatului comunitar i s-a conferit Diploma de Onoare a Fundației Armonia (București, 2005) și titlul de Ambasador al Păcii, conferit de Federația Internațională pentru Pacea Lumii (Seul, 2006). Publică articole în presa comunității poloneze din România și în volume colective din țară și din străinătate. Colaborează cu Televiziunea Română în realizarea de emisiuni dedicate cunoașterii culturii, istoriei și tradițiilor minorității poloneze din România.

Danuta Roman este și autoarea unei trilogii formate din volumele: *Grădina memoriei poloneze/Ogród polskiej pamięci*, *Iubiri secrete la castel/Tajne miłości na zamku* și *Pe cărările timpului. Nemuritorii/Na ścieżkach czasu. Nieśmiertelni*, dedicate memoriei personalităților de origine poloneză, care, prin viața și activitatea lor, au contribuit la dezvoltarea societății românești.

pentru care dragostea supremă era cea de patrie. Astfel, pe malurile Senei, în ambianța grandioasă a Hotelului Lambert, patrioți români și polonezi și-au unit eforturile pentru recăpătarea libertății și independenței patriilor lor.

Tot în ambianța fastuoasă a Hotelului Lambert, marea iubire a vieții prințului Adam – patria – se va împleti cu o altă mare iubire. Cea pentru o femeie remarcabilă – prințesa Anna Czartoryska. Această femeie frumoasă, cu ochi de înger, în care se împleteau atât frumusețea fizică, cât și cea morală, îi va fi mereu alături în lupta sa pentru idealul său patriotic. Despre ea, cunoscuta scriitoare Georges Sand, care, însoțită de marele muzician al lumii, Frederic Chopin, venea adesea la Hotel Lambert, spunea că este o adevărată „*regina caeli*” (regina cerurilor).

Dragă cititorule, vino să-l cunoaștem pe vestitul prinț polonez, Adam Jerzy Czartoryski, și pe remarcabilii săi prieteni, români și polonezi, în decorul de basm al vestitului Hotel Lambert de pe malurile Senei! Să întâlnim personalități de excepție ale unei perioade frământate, dar strălucitoare a istoriei. Să mergem pe urmele bogatei și tumultoasei vieți, pe care a trăit-o atât de intens, timp de aproape un veac prințul Adam. Să-i cunoaștem iubirile, oamenii apropiați și tovarășii de idei, români și polonezi, care împreună au făcut istorie. Toți au fost oameni excepționali, care au lăsat urme în istoria vremurilor pe care le-au trăit. Au avut un ideal comun – iubirea de patrie. Lupta lor îngemănată întru dragoste de țară a făcut ca cele două popoare, român și polonez, să se întâlnească alături, în țesătura multicoloră, plină de lumini și umbre a istoriei fascinantului secol XIX, care a schimbat fața lumii. Iar deviza patrioților români, „dreptate, frăție, unitate”, a stat mereu alături de cea a patrioților polonezi, „Dumnezeu, onoare, patrie”.

Dr. Danuta Roman

1. Bal la Hotel Lambert

Într-o zi de ianuarie a anului 1844, în Parisul acoperit de zăpadă avea loc, ca în fiecare an, renumitul bal de la Hotel Lambert – vestita reședință a prinților Czartoryski. Grandioasa sală de bal sclipea ca un ocean de lumină, sub strălucirea zecilor de candelabre, care aruncau un potop de raze aurii asupra ilustrațiilor oaspeților ai Hotelului Lambert. Numită și Sala lui Hercule, aceasta era decorată cu vestitele fresce ale cunoscutului arhitect regal Charles Le Brun. Ele împodobeau pereții și tavanul, prezentând faptele eroice ale legendarului erou al mitologiei grecești. Invitații prințului Adam Jerzy Czartoryski și ai frumoasei sale soții, prințesa Anna, dansau, stăteau de vorbă sau se plimbau de-a lungul sălii de bal, privind cu încântare la impresionanta operă a arhitectului curții lui Ludovic al XIV-lea, cel numit și Regele-Soare. Frescele reprezentau o Suită a muncilor lui Hercule, eroul grec, cel născut din zei. Ea începea cu înfrângerea șirosului leu din Nemea, pe a cărui coamă falnică se culca apoi serile vestitul erou. Urma uciderea hidrei din Lerna, balaurul cu nouă capete, a cărui răsuflare otrăvită ucidea pe oricine îi simțea duhoarea și căruia capetele retezate îi creșteau la loc, căci monstrul era nemuritor.

În continuare, marele erou grec se lupta pe înalte culmi înzăpezite cu mistrețul de pe muntele Erimathus. Privitorii se minunau și de vicșugul prin care voinicul erou reușise să curețe grajdurile miilor de vite ale regelui Augias într-o singură zi. O altă ispravă minunată era și prinderea vestitului taur din Creta al regelui Minos, cel iubitor de comori și care, spune legenda, transforma tot ceea ce atingea în aur strălucitor. Era admirată și frumusețea războinică a reginei Hippolyte, conducătoarea amazoanelor, și centura pe care o purta, o cingătoare de aur,

bătută în pietre scumpe și dăruită reginei de puternicul zeu al războiului, Ares. Alături străluceau ca niște globuri de aur merele din Grădina Hesperidelor. Toate aceste minunății stârneau mirarea și admirația distinșilor oaspeți ai prințului Adam Czartoryski, amfitrionul vestitului bal polonez, renumit în tot Parisul acelor vremuri. Marele eveniment era așteptat cu nerăbdare și avea loc în fiecare an la faimosul hotel Lambert – străvechi palat din secolul XVII, amintind de un mic Versailles pe malurile Senei.

Acolo, fermecătoarele doamne în rochii lungi de catifea, însoțite de domni eleganți în frac, umpleau ca un vârtej multicolor frumoasa sală de bal, împodobită cu statui și tablouri realizate de mari maestri. Toți spuneau că sala amintea, prin frumusețea ei, de splendoarea sălilor palatului regal al Luvrului cu bogățiile sale. Balul, care strângea an de an tot ce avea mai vestit Parisul, era o adevărată feerie a nopții. Marea grădină a palatului, care dădea spre sala de bal, era acoperită iarna cu un baldachin albastru ca cerul. Acesta ascundea musafirii de privirile indiscrete ale stelelor de pe bolta cerească. Sala de bal era îmbrăcată într-o mare de flori și verdeață. Printre frunzele și florile multicolore care înmiresmau aerul cu parfumul lor, răsăreau statui antice și vase de preț din marmură și alabastru. În mijloc izbucneau năvalnice apele unei fântâni, ape care luceau ca niște șuvoaie de diamante în strălucirea miilor de lumânări. Scările regale, împodobite cu crini și trandafiri, duceau din grădina magică a prințului Czartoryski în renumita galerie a lui Hercules, cu fascinantele ei fresce, ca o întruchipare a frumosului ieșit din mâna omului. O muzică de vis plutea alături de dansatorii prinși într-un dans amețitor în jurul marelui havuz din mijlocul grădinii. Acest decor fastuos făcuse balul anual al prințului Czartoryski renumit în lumea elitelor pariziene.

În grădina de iarnă a Hotelului Lambert, îmbrăcat cu o mantie purpurie, tivită cu hermină albă, bătrânul prinț privea gânditor lumea de basm pe care o crea în fiecare an și care își țesea vraja culorilor și a muzicii sub ochii săi. Ea îi reamintea de vestitele baluri din Puławy, faimoasa reședință a puternicilor magnați polonezi, Czartoryski.

2. La curtea prinților Czartoryski

În vremurile copilăriei prințului Adam era o feerie perioada sărbătorilor de iarnă ale Ajunului Crăciunului. Acesta venea pe nesimțite, cu colindele sale străvechi, ninsorile albe și clinchet vesel de zurgălăi, ce răsuna din săniile trase de cai voinici, împodobite cu ciucuri roșii și hamuri lucitoare. Porțile grandiosului palat din Puławy al familiei Czartoryski erau atunci larg deschise pentru o mulțime de musafiri. Sărbătorile începeau cu onomastica prințesei Isabela, mama pe care micul Adam o adora pentru farmecul, inteligența și lumina pe care le răspândea în jurul ei. Oaspeții începeau să sosească încă din noiembrie. Se adunau câteva sute de oameni în jurul meselor împodobite de sărbătoare. Rămâneau chiar și o lună pentru că urma onomastica tatălui, eruditul și spiritualul prinț Adam Cazimir, și a fiului său, Adam Jerzy. Petrecerile se țineau lanț până în Anul Nou și după aceea, căci urma nemaipomenita sărbătoare a carnavalului cu balurile sale. Conacele și palatele musafirilor erau situate la mare distanță și de aceea se întâmpla adesea ca oaspeții să rămână la primitoarele gazde, chiar și câte două luni. Atunci se organizau sărbători, baluri, dansuri și chiar tablouri teatrale vivante, ale căror subiecte erau chiar musafirii palatului. O dată pe săptămână avea loc o reprezentație teatrală. Maestra de ceremonii a acestor evenimente era chiar prințesa Isabela, ajutată de copiii săi.

Aceste amintiri de demult treceau ca un șuvoi lin în gândurile prințului. Își reamintea și frumoasele sărbători ale Crăciunului, pe care familia le petrecea la Sieniawa, o altă reședință a familiei Czartoryski. Acesta era și locul preferat al tatălui său, prințul Adam Cazimir, unde, la sfârșit de decembrie

al anului 1817, fusese oaspete și prietenul său din acele vremuri tânărul țar al Rusiei, Alexandru I.

În fastuoasa sală, pregătită în cinstea înaltului oaspete, se dăduse atunci un bal grandios, la care veniseră reprezentanți vestiți ai aristocrației poloneze, dar și oameni simpli, din partea locului, care veneau să le ureze de Crăciun prințului și musafirilor săi sărbători fericite.

Celebrarea Nașterii Domnului era pe atunci o sărbătoare care, în vremea pierderii independenței Poloniei, avea, pe lângă bucuria venirii pe lume a celui care va mântui omenirea, și un rol patriotic, ca una dintre tradițiile fundamentale ale poporului polonez. Avea menirea de a reaminti celor prezenți că patria nu a pierit, așa cum spuneau și versurile marșului faimosului general, Jan Henryk Dąbrowski, din vremea războaielor napoleoniene:

„Polonia încă n-a pierit
Cât timp noi vom trăi
Iar ce dușmanii ne-au răpit
Cu sabia vom recuceri”.

Iar cei rămași pe pământurile aflate sub ocupație străină, nobili sau oameni simpli, simțeau că aveau datoria să păstreze tot ce reamintea de patria pierdută: patrimoniul cultural, memoria istorică și obiceiurile străvechi ale poporului. Ei știau că niciodată patria nu va dispărea atâta timp cât va rămâne în gândurile și sufletele lor. Nobilimea și mai ales aristocrația, într-o perioadă în care strămoșii le determinau poziția socială, materială și perspectiva asupra vieții, acordau o mare importanță istoriei și tradițiilor familiale. Acestea făceau parte din moștenirea națională, astfel încât dimensiunea patriotică a sărbătorilor nobilimii avea adesea un caracter foarte personal, aproape familial.

În tradiția poloneză, sărbătorile religioase au fost mereu legate de tradițiile patriotice. Oamenii se adunau în vremurile de restriște și pentru a-și arăta iubirea pentru patria cotropită. Se vorbea în familii, în casele poloneze despre Polonia – despre

istoria, trecutul și viitorul țării. Se menținea astfel vie ființa națională. Cei strânși în jurul meselor de Crăciun se simțeau solidari și aproape unul de celălalt. Ajunul Crăciunului devenea mereu, cu fiecare an, un eveniment patriotic, iar la pregătirile pentru marea sărbătoare a creștinătății se păstrau cu sfințenie vechile tradiții.

Din acele vremuri, bătrânul prinț își amintea de masa bogată, împodobită sărbătorește cu o față de masă albă ca zăpada, cu broderii ce purtau blazonul familiei Czartoryski. Sub ea se așeza fân, în amintirea locului nașterii Mântuitorului. Avea loc un ospăț fastuos. Se serveau trei feluri de supe – supă rafinată de migdale cu stafide, apoi urmau tradiționalele borșuri, atât cel cu gustoasele urechișe de aluat, cât și cel atât de parfumat, cu ciuperci culese din pădure și păstrate în pivnițele adânci și răcoroase ale palatului. Se serveau douăsprezece feluri de pește, în amintirea celor doisprezece apostoli ai celui care se năștea mereu pentru oameni, în fiecare noapte a Crăciunului.

Dintre acestea: inele subțiri, împletite meșteșugit de hering cu hrean, știucă dolofană cu șofran, biban aromat cu ierburi alături de rondele rumenite de crap, garnituri cu ouă fierte tocate și orez înmiresmat cu sos. La sfârșit erau aduse platourile încărcate cu dulciuri. La loc de cinste era tradiționala *kutia* care era împărțită tuturor, indiferent de obârșie sau statut social. Ea se împărțea atât nobililor, cât și servitorilor sau oamenilor veniți din sate să-i ureze sărbători fericite prințului Adam Cazimir, căci tatăl prințului Adam Jerzy era iubit și apreciat atât de personalitățile epocii, cât și de servitori și oamenii simpli din partea locului.

Mult așteptata *kutie* era unul dintre cele douăsprezece feluri de mâncare, care făceau parte în mod tradițional din masa de Crăciun. Harnicele gospodine de la mesele bogate ale palatelor, cât și cele de la sate o pregăteau din boabe dulci de grâu ales, semințe aromate de mac, mălț, miere aurie, nuci,

stafide arămii și mirodenii parfumate. Toate însemnau ceva pentru mesenii adunați la marea sărbătoare a creștinătății. Simbolistica lor venea din vremuri de demult, când semințele de mac erau asociate cu Morfeu, sprintenul zeu înaripat al somnului și viselor. Iar florile de mac, împletite în spicele de cereale, se spunea că o însoțeau pe frumoasa Demeter, zeița greacă a belșugului și a roadelor pământului. Mierea de culoarea chihlimbarului aducea protecția și favoarea duhurilor de dincolo de tărâmul celor vii. Nucile și boabele de grâu asigurau noroc și belșug în toate. Toate aceste credințe ale timpurilor păgâne fuseseră topite de-a lungul timpului în tradiția creștină, care adoptase această delicată, despre care se spunea că Fecioara Maria a mâncat-o în ziua nașterii lui Iisus. De aceea, în Polonia, nu exista sărbătoare de Ajun de Crăciun fără *kutie*, nici pentru un țăran, nici pentru un magnat, iar vase cu această delicată a mesei de Crăciun erau așezate sub sfintele icoane ale casei.

După *kutia* urmau la masă plăcintele cu mac și miere, prăjituri decorate cu marțipan multicolor venit de departe, turtă dulce meșteșugit colorată de maeștri cofetari, iar la sfârșit compoturi dulci de culoarea vișinei sau galben-arămii, după soiul perelor sau merelor.

Alături, în paharele de cristal, cu monogramele familiei Czartoryski, se turna vinul care era dulce sau condimentat cu mirodenii și servit cu scortîșoară sau înmiresmate cuișoare. Licoarea parfumată era păstrată în butoaie uriașe în adâncile și răcoroasele pivnițe ale castelului din Puławy. Pe masa de Ajun a Crăciunului se aduceau și fructe din străinătate, cum ar fi curmale și portocale ce veneau tocmai din îndepărtatul Constantinopol. Mama prințului Adam, prințesa Isabela Czartoryska, cultiva portocale și lămâi în vestitele sere din Puławy, fructe care erau la loc de cinste la acest ospăț fastuos.

Dimineața, locuitorii și servitorii de la curte veneau cu steaguri și torțe, să îi ureze prințului Adam sărbători fericite. La